

Metka Špes^xNEKATERI GEOGRAFSKI VIDIKI PROUČEVANJA PREDVIDENIH AKUMULACIJ
NA PRIMERU TREBUŠE, CERKNICE IN PLANINE^{xx}

I.

V okviru interdisciplinarnih študij o sprejemljivosti izgradnje vodnogospodarskih in energetskih sistemov: Trebuša-Doblar II. in Cerknisko jezero - Planinsko polje je Inštitut za geografijo prevzel nalogo, da prouči družbenoekonomske razmere na potencialno ogroženem območju. Takoj na začetku je potrebno poudariti, da je bil osnovni namen tega dela študije kar se da objektivno valorizirati in inventarizirati družbeno geografske sestavine pokrajine, ki bi jo morebitna gradnja akumulacijskih jezer najmočneje prizadela in bi tako, poleg večjega števila drugih ocen tudi tistih o energetskih potrebah Slovenije, služila kot strokovna podlaga pri tehtanju za ali proti gradnji energetskih objektov. Proučevanje je temeljilo na eni strani na podrobni proučitvi demografskih razmer potencialno ogroženega območja, na drugi strani pa na oceni gospodarskega pomena, razvitosti, opremljenosti raznovrstnih človekovih dejavnosti (kmetijstvo, gozdarstvo, industrija, oskrba, izobraževanje, rekreacija). Poleg objektivnih kazalcev družbeno ekonomskih karakteristik, smo posebno pozornost namenili tudi proučevanju subjektivnega gledanja oziroma odnosa potencialno ogroženega prebivalstva do izgradnje hidroenergetskega objekta.

-----
^xDipl.geogr., znanstveni sodelavec, Inštitut za geografijo Univerze Edvarda Kardelja, 61000 Ljubljana, Trg francoske revolucije 7

^{xx}iz raziskav: "Študija sprejemljivosti energetskega in vodnogospodarskega sistema: HE Trebuša-Doblar II, Cerknica, Planina", - družbeno ekonomski razvoj -, ki so jih opravili sodelavci Inštituta za geografijo Univerze E.Kardelja v Ljubljani: Dora Černe, Drago Kladnik, Bibijana Mihevc, Tatjana Ogrinc, Ivo Piry, Peter Repolusk in Jurij Senegačnik.

Izhajajoč iz predpostavke, da z izgradnjo akumulacijskega jezera ne bodo prizadeta samo tista gospodinjstva oziroma deli naselij, ki bodo direktno izgubili stanovanje, gospodarska poslopja in kmetijske površine, ampak posredno tudi gospodinjstva oziroma deli naselij, ki bodo ostali v neposredni bližini, s tem mislimo predvsem na spremenjeno prometno dostopnost, izgubo dela kmetijskih površin, estetsko psihološke učinke oziroma ambientalni izgled okolja, smo potencialno ogrožena območja glede na obseg, sistematičnost in metodologijo proučevanja razdelili na:

- ožje ogroženo območje, kamor smo vključili vsa tista naselja, v katerih bi bila v primeru izgradnje akumulacijskega jezera direktno prizadeto vsaj eno gospodinjstvo in za katerega smo poleg raznovrstnih statističnih podatkov zbrali vrsto informacij še z anketiranjem. Ožje ogroženo območje na primeru Trebuše zajema tako predvsem naselja, ki bi ležala na pobočju, tik nad akumulacijo. Pri Trebuši, kjer je dno rečne doline površinsko in s tem naseljitveno skoraj zanemarljivo majhno območje, njegovo vrednost zmanjšujeta še ozkost doline in hudourniški značaj vodotokov in s tem povezano manjšo osončenost, temperaturno inverzijo, je takšen obseg proučevanj upravičen. Za razliko od Trebuše pa smo, na primeru Cerknice in Planine, ki ležita na planem, v odprti geografski legi, ožje ogroženo območje še notranje razdelili na neposredno ogroženo območje, kamor sodijo le tista gospodinjstva, ki bodo izgubila stanovanjske objekte ali gospodarska poslopja ali pa bo gladina akumulacijskega jezera segala do samih zgradb in za katero smo večji del podatkov dobili z anketiranjem in nato še v ožje ogroženo območje, kamor sodijo celotna naselja, katerih del bo neposredno ogrožen. Predpostavljali smo namreč, da geografske poteze poselitve na tem območju zagotavljajo, da tisti deli naselij, ki bi bili oddaljeni od akumulacije, ne bi bili do te mere ogroženi kot je to primer pri Trebuši.

V širše ogroženo območje pa smo v vseh treh primerih (Trebuša, Cerknica, Planina) uvrstili naselja, ki bi bila le posredno prizadeta oziroma vsa naselja krajevne skupnosti, katere del spada v ožje ogroženo območje in za katere smo v celoti uporabili dosegljive statistične podatke.

II.

Na osnovi statističnih podatkov smo za vsa naselja pripravili precej podrobne demografske analize od gibanja števila prebivalstva, ugotavljanja biološke strukture, analize gospodinjstev, trajne, sezonske in dnevne migracije, pa tudi projekcije prebivalstva po matematični metodi linearne ekstrapolacije - ekstrapolacije populacijskih gibanj v obdobju 1971 - 1981 do leta 1985 in 2000, ter projekcijo prebivalstva po naravni rasti, ki temelji na podatkih po 5-letnih kontingentih prebivalstva. Vse projekcije so bile izračunane na nivoju krajevnih skupnosti.

Ne, da bi želeli delati kakršne-koli primerjave med vsemi tremi proučevanimi območji, ki se razlikujejo tako po mikrogeografskih karakteristikah, prometni dostopnosti, možnostih za zaposlovanje itd. pa lahko kljub temu trdimo, da so jim skupne neugodne demografske karakteristike. V večini naselij smo ugotavljali trende depopulacije, le v nekaterih stagnacije. Zelo neugodna je tudi starostna struktura prebivalstva. Tako je na primer na ogroženem območju Trebuše indeks staranja 114, na območju Cerkniskega jezera 116, pa tudi na območju Planinskega polja znaša ob zadnjem popisu delež prebivalstva starejšega od 40 let že kar 43% populacije. Na neugodno starostno strukturo kaže še delež ženskega prebivalstva v fertilni dobi, ki na območju Trebuše zajema 44 % vse ženske populacije, na območju Cerkniskega jezera 40% in na območju Planinskega polja 41 %. Slabe demografske razmere se kažejo tudi v projekcijah prebivalstva, posebno še v aritmetični, kjer so pri izračunavanju vključeni tudi podatki o migracijah, saj vsa tri proučevana območja izkazujejo izrazito negativen migracijski saldo. Projekcija prebivalstva za območje Trebuše predvideva močno depopulacijo za večino krajevnih skupnosti, depopulacijo oziroma stagnacijo števila prebivalstva napoveduje tudi projekcija za območje Cerknice, le za območje Planine napoveduje v prihodnje nekoliko ugodnejši demografski razvoj.

Ne bi želeli kakor-koli enostransko ocenjevati vzroke za neugodno demografsko strukturo potencialno ogroženih območij doline Idrijce in Trebuše, Cerkniskega in Planinskega polja, pa se nam vendarle vsiljuje sklep, da je tudi negotova prihodnost teh naselij znatno pripomogla k temu, da mladi ljudje ne vidijo posebno ugodnih perspektiv, da bi ostali na domačiji. Marsikje so jim bile namreč onemogočene adaptacije stanovanjskih zgradb ali novogradnje. Zato bi bila kakršna koli dokončna odločitev za prebivalce teh območij zelo dobrodošla, če že ne kar odrešilna in bi verjetno prispevala k revitalizaciji teh območij.

III.

Večine uporabljenih kazalcev za kmetijsko problematiko ni mogoče dobiti iz podatkov statističnega popisa. Zato smo se poslužili anketiranja potencialno ogroženih gospodinjstev. Z vprašanji o zemljiško-posestnih razmerah, kmetijski proizvodnji, opremljenosti s kmetijsko mehanizacijo, tržnosti, o živinskem fondu, gospodarskih poslopih in o problematiki nasledstva smo skušali prodreti tudi v gospodarski ustroj gospodinjstev.

Kot izhodišče za primerjalno analizo sta nam služili predvsem starostna in poklicna struktura gospodinjstev, ki smo ju določili na podlagi starosti in zaposlitve posameznih družinskih članov.

Poseben sklop proučevanj zavzema analiza zemljišč na prizadetem območju. Pri tem se, razen pri Cerkniskem jezeru, nismo omejili na neposredno prizadeto območje, ki bi bilo v primeru zaježitve zalito z vodo, temveč smo vključili tudi širše območje. Na ta način smo v dolini Idrijce v raziskavo vključili 68,3 km² veliko območje z 8262 parcelami, od tega odpade na neposredno prizadeto območje 10,8 km² ali 15,8% površin.

Na območju Planinskega polja smo podrobno proučili 26,5 km² veliko območje. 10,6 km² ali 49,1 % površin odpade na potencialno ogrožena zemljišča. Na območju Cerkniskega jezera pa smo proučili 26,2 km² veliko ozemlje.

Z računalniško obdelavo smo na primeru doline Idrijce opredelili tudi osnovna razhajanja med katastrsko in dejansko izrabo tal. Zaradi zahtevne analize smo se odločili za vzorčenje in smo problematiko podrobno proučili na primeru proučevanih delov katastrskih občin Spodnja Kanomlja, Spodnja Idrija ter Pečine. Tako smo zajeli 3,7 km² veliko območje ali 5,5 % od vsega proučevanega ozemlja. Primerjali smo katastrsko in dejansko izrabo na posameznih parcelah (skupaj je bilo proučenih 308 parcel). Kot skupni imenovalec sta nam služili katastrska mapa in osnovna državna karta (ODK) v merilu 1 : 10000. S prekrivanjem smo lahko za vsako parcelo ugotavljali stopnjo ujemanja oziroma razhajanja. Ker so ODK razmeroma nove izdelave na osnovi aerofotoposnetkov, ni dvoma, da je njegova točnost v primerjavi s katastrom bistveno večja. Na ODK so razpoznavne tudi vse osnovne zemljiške kategorije, medsebojno ločene s standardiziranimi šrafurami.

Na problematiko neustreznega vrednotenja opozarja predvsem izredno veliko ugotovljeno odstopanje med površinami travnikov in pašnikov. Odpira se vprašanje, ali so v katastru podcenjeni travniki in povrednoten delež pašnikov ali pa so na ODK precenjene površine travnikov na račun pašnikov. Verjetno gre za prepletanje obeh razlogov, čeprav je prvi s funkcijskega vidika nedvomno prevladujoč.

Analizo kmetijskih dejavnikov in elementov po posameznih postavkah nakazuje nekaj osnovnih ugotovitev:

- izgradnja hidroenergetskih sistemov bi bila pomemben udarec v varovanju stoletne pokrajine in njene ekološke funkcije;

- z vidika proizvodne funkcije kmetijskega prostora poseg na območju doline Idrijce ne bi bil pretirano boleč, hujše posledice pa bi bile v obeh preostalih območjih;
- z vidika tržne proizvodnje bi bili učinki posega zanemarljivi;
- z vidika samooskrbnega kmetovanja bi bili učinki negativni;
- negativni bi bili učinki tudi z vidika razširjenosti kmetijske infrastrukture, še posebno, ker so kmetije nadpovprečno mehanizirane, manjša bi bila škoda na gospodarskih poslopljih;
- z vidika organizacije kmetovanja za preostale kmetije na širših ogroženih območjih bi bili učinki zelo boleči, zlasti zato, ker so slabi izgledi za pridobitev nadomestnih zemljišč.

Pogoji za kmetijsko proizvodnjo so relativno neugodni ali drugače povedano - proizvodna usmerjenost se zaradi permanentne samooskrbne funkcije kmetijstva ni optimalno prilagodila naravnim razmeram, ki dovoljujejo predvsem usmeritev v pašno živinorejo. Za rastlinsko proizvodnjo predstavljata pomembno omejevalno vlogo strm relief (dolina Idrijce) ter občasno poplavljenno zemljišče (Cerknica, Planina), do neke mere pa tudi relativno manj ugodne klimatske razmere. Boljši so naravni pogoji za rast gozda. Ker pa je gozdnatost tako na Idrijskem ter Notranjskem v primerjavi s celotno republiko nadpovprečna in gozd v večini območij celo nezadržno napreduje, sam poseg tudi z vidika lesno-proizvodne funkcije ne bi imel težjih posledic. Drugače pa je, če upoštevamo varovalno vlogo gozdov.

Med potencialno ogroženimi gospodinjstvi je samo manjši del takšnih, ki so eksistenčno odvisni od kmetovanja. Mednje uvrščamo vsa čista kmečka gospodinjstva, ki pa so že večinoma ostarela, pa tudi mešana-pretežno kmečka gospodinjstva. Drugače je pri mešanih gospodinjstvih, kjer je brez dvoma v ospredju generacijski problem. Medtem ko so se mlajši družinski člani redno zaposlili, ostaja starejšim glavna življenjska preokupacija delo na zemlji. Brez dvoma niso eksistenčno odvisna od kmetovanja nekmečka gospodinjstva, ki pa jih je največ.

Opozoriti moramo še, da dosegajo mešana-pretežno nekmečka gospodinjstva v večini pokazateljev relativno najbolj ugodne proizvodne rezultate.

Zaradi nizke stopnje tržne usmerjenosti se dohodek na veliki večini kmetij ob izgradnji HC ne bi bistveno zmanjšal. Izpad v letnem družinskem proračunu bi bil minimalen. To še zlasti velja za skromen pomen gozdarstva.

Bolj boleče kot finančni izpad pa bi bile psihološke posledice, posebno pri starejšem prebivalstvu, ki je tradicionalno navezano na delo na zemlji in na domačijo.

Vpliv na zmanjševanje proizvodnje je potrebno relativno vrednotiti. Omenili smo pomemben delež v samooskrbi in skromno, skoraj zanemarljivo tržno usmerjenost. Nedvomno bi se proizvodnja poljščin ob ojezeritvi še zaradi zmanjšanja obdelovalnih površin, skrčila. Še bolj pa bi zaradi tega nazadovala živinoreja.

Število živine bi se zmanjšalo:

- zaradi fizičnega propada kmetij in gospodarskih poslopij,
- zaradi uničenja kmetijskih površin potencialno ogroženih kmetij,
- zaradi uničenja kmetijskih površin kmetij izven ogroženega območja,
- zaradi oteženega komuniciranja med kmečkim domom in zemljišči,
- zaradi poklicne preokupacije prebivalstva na širšem območju.

Prvi trije vzroki so direktni, zadnja dva pa indirektna. Direktno bi se zmanjšalo število živine za današnjih 827 GNŽ, indirektno pa za najmanj 1165 GNŽ zaradi poplavitve zemljišč, ki so v lasti sicer neogroženih kmetij. Izguba skoraj 2000 GNŽ je v današnji ekonomski situaciji, kljub samooskrbni funkciji, omembe vredna, če ne zaradi drugega, zaradi zmanjšanja pritiskov na tržišče. Upoštevati pa je potrebno, da bi bilo možno ob intenzifikaciji in ustrezni specializaciji proizvodnje na obravnavanih območjih rediti še mnogo več živine.

Negativni učinki predvidene ojezeritve bi se lahko pomembno omilili, če bi omogočili neprizadetim kmetijam izrabljati (uporabljati) zemljišča zunaj ogroženega območja, ki so danes v lasti kmetij, ki bi jih bilo potrebno razseliti. Na ta način bi vsaj del kmetij ohranil današnji atar ali ga celo povečal, saj so obrati danes za potrebe pašne živinoreje v večini primerov premajhni. Zmanjšala bi se tudi zemljiška razdrobljenost in posestva bi se lahko zaokroževala. S tem bi bilo olajšano komuniciranje in pretirana izguba neefektivnega delovnega časa, ki je danes tako značilna v vseh sferah naše proizvodnje. Seveda pa tovrsten pristop zahteva poglobljeno analizo stanja in izrazit posluh za individualno reševanje problematike.

Težje pa je rešljiva problematika potencialno ogroženih kmetij. Tudi če računamo, da je eksistenčno odvisno od dela na zemlji le 45 gospodinjstev, (želje po proizvodnji specializaciji kljub izgradnji akumulacijskega jezera je izrazilo 8 kmetij), to zahteva spričo zahtev po specializaciji proizvodnje vsaj 450 ha obdelovalnih površin oziroma 900 ha kmetijskih zemljišč. Ob upoštevanju današnje zemljiške posestne strukture in prevladujoče zasebne lastnine nad zemljo je malo možnosti za pridobitev nadomestnih zemljišč. Pri tem je potrebno upoštevati tudi dejstvo, da se je v novejšem času, zaradi prilagajanja maksimalni optimalni izrabi, površina kmetijskih zemljišč še posebno na proučevanih območjih bistveno skrčila.

Spreminjanje koncepta lokacije industrijskih obratov je bilo tesno povezano z zasnovo policentričnega razvojnega modela, ki naj bi služil za odpravljanje neskladij v regionalnem razvoju na vseh nivojih. Rezultati tega načela je specifičnega elementa popotresne obnove, je v Dolenji Trebuši nastali obrat industrije otroških igrač, Ciciban, ki je obenem tudi edini industrijski obrat, ki bi direktno bil prizadet ob morebitni uresničitvi načrtov za akumulacijo. Ta tovarna zaposluje predvsem mlajšo delovno silo, prevladuje pa ženska delovna sila. Med zaposlenimi

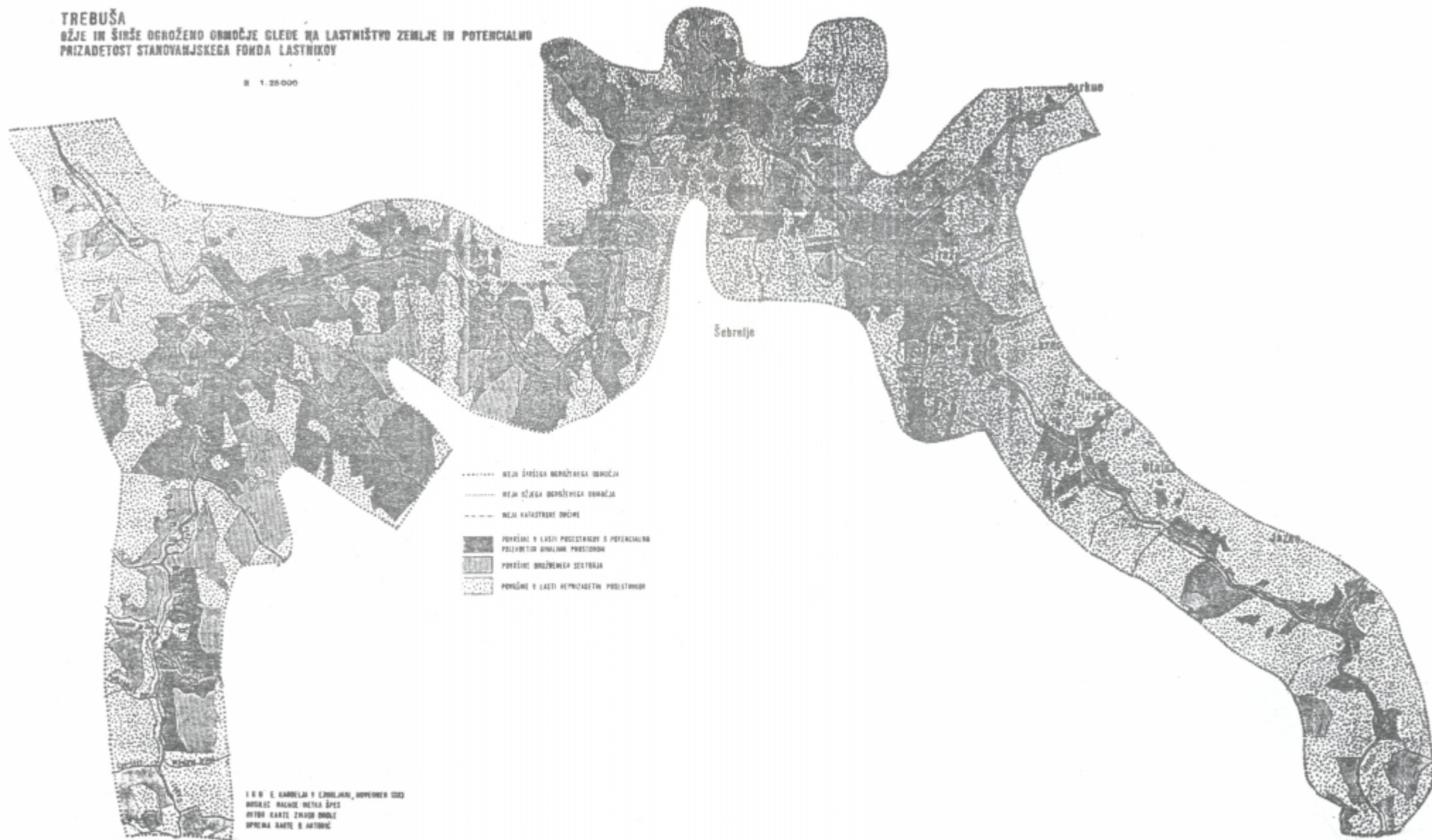
v tovarni je največ domačinov iz neposredne okolice in bi v primeru izgradnje akumulacije, imelo kar 43 od 51 delavcev prizadete stanovanjske zgradbe. Zato bi v tem primeru, ob preselitvi prebivalstvo bilo smotrno preseliti tudi celotno proizvodnjo v bližino nove lokacije naselja,

Sedanje stanje izrabe obravnavanih območij za rekreativno - turistične aktivnosti moremo oceniti kot nezadostno glede na potencialne možnosti, ki jih nudijo naravne karakteristike, predvsem mislimo na dolino Idrijce in območje Cerknškega jezera. Privlačna moč območja je namreč odvisna še od vrste faktorjev, ne le od naravnih lepote, tu gre izpostaviti predvsem prometno dostopnost in stopnjo razvitosti turistične infrastrukture. Raba prostora za rekreacijo pa je hkrati le dodatna in je zato odvisna od razvoja in stanja primernih uporabnikov prostora (gozdarstvo, kmetijstvo), kulturne pokrajine.

Za Cerknško jezero, ki sodi v najvišjo kategorijo za potrebe rekreacije, predvsem na vodi, lahko trdimo, da ima danes le še primarne rekreativno-turistične kvalitete brez potrebne turistične infrastrukture, pa vendarle dobro prometno dostopnost. Območje Trebuše pa je kljub naravnim lepotam, prometno še vedno preveč oddaljeno od večjih urbanih središč in se njegovi rekreativni potenciali odražajo le v manjšem številu vikendov. Za Planinsko polje, kot edinstven kraški pojav, je vseskozi veljalo, da nima posebnih naravnih, družbenih in ambientalnih vrednosti za razvoj stacionarnega turizma, ampak le izredno prometno lego, na kateri so tudi naselja gradila objekte, ki so potrebni tranzitnemu turizmu.

TREBUŠA
 RZJE IN ŠIRŠE OGRHOŽENO OBMOČJE GLEDE NA LASTNIŠTVO ZEMLJE IN POTENCIALNO
 PRIZADETOST STANOVAJSKEGA FONDA LASTNIKOV

M 1:25000

- MEJA ŠIRŠEGA OBMOČNEGA OBMOČJA
- MEJA OČRTOVANEGA OBMOČNEGA OBMOČJA
- MEJA KATASTRALNE OBČINE
- POVRŠINE V LASTI POSREDOVNIKOV S POTENCIALNO
 POLJUVARNO DINAMIČNO POKROVOM
- POVRŠINE DINAMIČNEGA SEKTORJA
- POVRŠINE V LASTI NEPRIZADETNIH POSREDOVNIKOV

I & II E. KAMPELAJ & L. POKLJANI, NOVEMBER 1982
 NARISAL: RALDIZ NEVKA ŠPES
 VIZUR: KARTI ŽNADR BOMLE
 OPREMA: KARTI & AVTOMAT

IV.

Izgradnja hidroenergetskega objekta spada v tisto vrsto posegov v prostor, pri katerem se kot posledica oziroma pogoj za njegovo realizacijo pojavlja tudi preselitev večjega števila prebivalstva, ki je navezano na prostor in okolje v katerem so preživeli del svojega življenja. Navezanost teh ljudi je praviloma tudi trdnejša, kot je to primer med urbanim prebivalstvom, posebno izstopa navezanost na prostor oziroma zemljo pri kmetijah, saj jim zemlja predstavlja tudi proizvodno sredstvo. Ljudje štejejo bivanje v okviru svoje skupnosti za posebno vrednost. In kakor je preseljevanje za ene lažje, za druge težje, tako se tudi posledice, ki jih lahko povzroči premik, zelo različne. Negativne psihološke posledice so mnogo manjše, če niso prisotne hkrati tudi negativne socialne posledice. Redki so primeri, ali pa jih sploh ni, pri katerih bi premik v prostoru pomenil dejansko izboljšanje v vseh pogledih, vendar je potrebno težiti k temu, da preselitev omogoča družbeno mobilnost navzgor oziroma izboljšanje socialnega položaja prizadetega prebivalstva. Poleg tega pa se je treba ves čas zavedati, da je tudi v družbi čela vrsta elementov (tako prirodi), ki jim ne vemo ceno, koliko je npr. vreden običaj, ki zaenkrat še živi in ki ga bo sprememba dokončno odnesla, koliko so vredni odnosi med ljudmi.

Z anketiranjem prebivalstva na ožjem ogroženem območju smo želeli dobiti odgovore na vprašanja:

- ali so bili že predhodno informirani o načrtovani izgradnji hidroenergetskega objekta in o obsegu akumulacijskega jezera;
  - kolikšen del prebivalstva se je pripravljn izseliti in pod kakšnimi pogoji;
  - eno izmed važnejših vprašanj je tudi, kam bi se želeli preseliti,
  - ali nameravajo po eventualni preselitvi spremeniti način življenja (preusmeritve, druge dejavnosti, prekvalifikacija).
- Zavedati pa se moramo, da je material, ki smo ga zbrali po tej metodi odraz subjektivnega gledanja posameznih anketirancev in trenutnega razpoloženja. Veliko je odvisno tudi od tega, kako

so bili prebivalci predhodno obveščeni o posegu, ki se načrtuje, ker nam le predhodna obveščенost zagotavlja objektivnejše odgovore in tudi večjo verjetnost, da bo anketiranec posredoval mnenje in predloge več članov družine ali naselja.

Na območju Trebuša je 59 % anketiranih odgovorilo, da bi bili v primeru realizacije projekta voljni zapustiti domačijo, večina pa pod pogojem, da bi dobili nadomestno stanovanjsko zgradbo, gospodarsko poslopje in zemljo, le nekaj delavskih družin pa želi denarno nadomestilo. 82 gospodinjstev bi zapustilo domačijo v primeru, da dobijo nadomestno stanovanje in zemljo in od letih smo želeli dobiti tudi odgovor na vprašanje - kam bi se najraje preselili ne glede na to, ali so za to tudi realne in objektivne možnosti in ne glede na to, da vemo, da v Sloveniji ni praznih območij, kamor bi lahko preselili cele lokalne skupnosti (razen predelov, ki bi za tiste, ki bi jih tja preselili, pomenili kaznovanje).

Mozaik odgovorov je bil izredno pester in bi v bodoče ob podobnih študijah kazalo spremeniti potek dela takó, da bi pri sestavljanju anket poznali vsaj okvirne možnosti za preselitev prizadetega prebivalstva, da bi le-to lahko ob anketiranju že izbralo alternativne rešitve.

Na vprašanje kam bi se želeli preseliti smo dobili kaj pestre odgovore. Prebivalci naselij tolminske občine bi najraje ostali na območju domače občine oziroma bi se preselili v bližino ali v mesto Tolmin. Ta želja je pogosta predvsem med delavskimi gospodinjstvi. Med prebivalci naselja Dolenja Trebuša, ki je med prizadetimi največje strnjeno naselje, je zelo prisotna želja, da bi vas ostala skupaj tudi po preselitvi, značilno pa je, da se pri anketiranju gospodinjstev v ostalih razloženih naseljih tovrstna želja oziroma predlog ni pojavil.

Nakazana diferenciacija predlogov za preselitev glede na socialno-ekonomski tip gospodinjstev se kaže tudi v tem, da je med gospodinjstvi, ki imajo zemljo (predvsem mešana) pogosteje izražena želja, da bi jih preselili na Goriško ali nekam na Primorsko, med delavskimi družinami pa želja po preselitvi v bližino zaposlitvenih centrov.

Na novo zaposlitev oziroma prekvalifikacijo v novem okolju računajo predvsem mlajši: v petih družinah so odgovorili, da si prekvalifikacije v novem okolju želijo sinovi, v dveh pa hčere.

Trditi je mogoče, da so nekaterè skupine prebivalstva ali družine boljše pripravljene za preselitev kot druge. Pri njih je mogoče govoriti o dejavnikih, ki jih silijo iz sedanjega kraja bivanja in ne le o dejavnikih, ki jih zadržujejo v sedanjem kraju. Tisti mladi ljudje, ki ne vidijo svoje prihodnosti v sedanjem kraju bivanja, so vsekakor potencialni migranti; isto je mogoče trditi za cele družine, ne le za posameznike.

Med 22 anketiranimi gospodinjstvi Cerkniškega polja je 60 % anketiranih odgovorilo, da niso pripravljene zapustiti domačijo, med njimi je polovica anketiranih iz kmečkih gospodinjstev.

V primeru, da bi prišlo do realizacije projekta in izgradnje hidroenergetskega objekta, so razen štirih vsi anketirani na Planinskem polju odgovorili, da so se pripravljene preseliti, večina bi zahtevala nadomestno stanovanje oziroma hišo. Nekaterim mešanim gospodinjstvom in kmečkim pomenijo največjo vrednoto kmetijske površine in pri zahtevah postavljajo na prvo mesto primerno nadomestilo obdelovalnih površin. Med gospodinjstvi, kjer so anketirani odgovorili, da se bodo zadovoljili le z denarnimi nadomestili, je največ delavskih družin, kar je razumljivo, ker vemo, da so praviloma te družine najbolj mobilne in najmanj navezane na okolje in pričakujejo, da bi jim tako dobljena sredstva omogočila preselitev in socialni dvig.

v novem okolju. Relativno neugodni socialni starostni strukturi prebivalstva in zgradbeni strukturi ter bivanjskim razmeram gre pripisovati podatek, da so le štirje anketiranci (2 iz kmečkih družin in 2 iz delavskih družin) odgovorila, da se pod nobenimi pogoji ne bi preselili.

Pri odgovorih na vprašanje, kam bi se najraje preselili se najpogosteje pojavlja želja po tem, da bi se preselili v okoliške kraje, kjer so med ostalimi najpogosteje omenjali Kačjo vas, Unec, Rakek. Močan tok dnevne delovne migracije prebivalcem ožjega ogroženega območja pogojuje tudi interes večjega števila delavskih in mešanih gospodinjstev po preselitvi v Logatec, pa tudi v Postojno.

Predvidevajo, da bi se v novem okolju prekvalificirali v delo v neagrarnih dejavnostih predvsem potomci v kmečkih gospodinjstvih. Pozitivne premike in socialni dvig ter stimulacijo za preselitev bi za kmečka in mešana gospodinjstva predstavljala tudi možnost za intenzifikacijo in specializacijo kmetijske produkcije.

Literatura in viri:

1. Podatki popisa prebivalstva, Zavod za statistiko SRS.
2. Anketiranje gospodinjstev, IGU: april, 1983 na območju Trebuše, september 1983 (na območju Cerknice), februar 1984 (na območju Planine).
3. Tomo Štefe: Socialno-psihološke posledice posegov v prostor, IB 1 - 2/1980, Zavod SR Slovenije za družbeno planiranje.
4. Drago Kladnik: Socialno-geografske posledice zajezitve Planinskega polja, elaborat IGU, 1980.

UDC 911.9:627 (497.12) = 20

M.Špes

A REVIEW OF GEOGRAPHIC RESEARCH ANALYSIS FOR PLANNED WATER ACCUMULATION AT TREBUŠA, CERKNICA AND PLANINA

Summary

The paper is a short review of different research results and analysis of socio-geographic characteristics within areas, affected by planned hydroelectric power plants Trebuša-Doblar II and Planina - Cerknica. The research studies were undertaken on the broad comprehensive basis of power plants environmental compatibility. The study aim was to register and to value socio-geographic landscape components affected by accumulation lakes. The research work is based on demographic analysis in connection with analysis of natural potentials, their development and utilization. In one part of research study we are analysing inhabitants subjective opinions and proposals, their willingness to remove from affected areas, and potential changes in households socio-economic structure.

We divided our research spatially in two areas: narrower or immedial overflowed area. It is an area with settlements located on the edge of accumulation lake. And broad affected area with indirect impacts (loss of agricultural land, transport accessibility changes, visual changes in landscape, etc.). Analyses were based on statistic data (statistic census), data of working organization, and information from households questionnaire.

Unfavourable population structure is a common demographic characteristic for Trebuša, Planina and Cerknica analysing area. Among others also:

- depopulation and/or stagnation in most settlements/;
- rapid growth in share of older population (index over 110), together with declining share of woman fertile population;
- unfavourable population structure is reflected also in long term demographic projection;
- all settlements are demonstrating negative migration balance.

Probably it is to premature to affirm that unfavourable demographic trend is affected by uncertainty, caused by possible changes in landscape.

Hydroelectric power plant location represents very important impact upon landscape preservation and its ecological functions. But impact would not be too excessive from agricultural point of view. The impact may be neglected also from market production point of view. Self supplying agriculture activity would be affected because of bad possibility for aquisition spare agricultural land. More than half of questionered inhabitants of Trebuša and Planina are willing to remove into spare homes and dwellings, of course also with spare agriable land. Only few working households are willing to remove because of money substitute.

In the case of Cerknica, 60 per cent of inhabitants are not willing to leave their estates. Occupied inhabitants wishes to remove to the neighbouring employment centre.

The tendency among inhabitants is to preserve abandon village.